Издатель:

Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Модули омузишӣ оид ба усули интегратсионии идоракунии ҷангал

Мундариља

Сарсухан ... 2
Иштирокчиён ... 2
Маслиҳатҳо ... 3
Идоракунии интегратсионии љангал. ... 3
Мақсади омузиш ... 3
Баҳодиҳии деҳа ... 3
Рузнома ... 3
Тавсифи муфассали омузиш ... 6
Руз-1: Баҳодиҳии захираҳои табиӣ & Мутобиқшавии идоракунии ҷангал ... 6
Мундариҷаи омузиш (1,5 соат) ... 6
Баҳодиҳии захираҳои табиӣ ... 6
Мутобиқшавии идоракунии ҷангал ... **6**
Руз-2: Идоракунии чарогоҳ ва ҷангал ... 8
Идоракунии чарогоҳ ва ҷангал ... 8
Шиносоӣ бо Ҷамъияти Истифодабарандагони Чарогоҳ (ҶИЧ) ... 8
Идоракунии чаррогоҳ ва ҷангал – гуруҳи корӣ ... 8
Такрор намудани мушкилотҳои ошкоршуда ва сабаҳо ... 9
Хулосаи омузиш ... 9
Замима ... 10
Љадвали корӣ ... 10
Ҷадвали корӣ -1: Баҳодиҳии захираҳои табиӣ ... 8
Ҷадвали корӣ -2: Проблема “дарахт” ... 9
Ҷадвали корӣ -3: Паст кардани хатари офатҳои табиӣ ... 9
Ҷадвали корӣ -4: Нақшаи амалиёт ... 9
Маслиҳатҳо. ... 9
Баҳодиҳии семинар ... 11

Сарсухан

Ин омузиши мазкур оид ба интгратсияи идоракунии ҷангал аз ҷониби GIZ (Ҷамъияти Олмонии оид ба ҳамкории байналмилалӣ) дар ҳамкорӣ бо Фонди ҷамъиятии CAMP Табиат таҳия шудааст. Мундариҷа аз тарафи мутахассисони соҳаи мазкур пешниҳод карда шуд, ки дар ду семинар дар бораи идоракунии ҳамгирои ҷангал дар шаҳри Душанбе ширкат варзиданд. Модулҳои омӯзишӣ дар ду деҳаи ВМКБ ва минтақаи Панҷакент санҷида шуданд. Ҳамаи маводҳои семинарӣ ба созмонҳои байналмилалӣ ва маҳаллӣ дастрасанд тавассути системаи k-link….

Модулҳои таълимӣ ҳадафи баланд бардоштани сатҳи огоҳии ҷомеаҳои маҳаллӣ дар бораи манфиатҳои ҷангалҳо барои экосистемаҳо ва баланд бардоштани иқтидори мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим бо диққат аст, зеро ҷангал метавонад ба пешгирии офатҳои табиии коҳиш додани осебпазирии ҷомеаҳои маҳаллӣ кӯмак кунад. Илова бар ин, тренинг дар бораи идоракунии устувори ҷангалҳо ва чарогоҳҳо иттилооти амалиро пешниҳод мекунад ва иштирокчиёнро дар бораи зарари чарогоҳ ба ҷангал хабар медиҳад. Илова бар ин, мақсадҳои модулҳои омӯзишӣ якҷоя кардани якҷоягарони гуногун ва ташкили платформаи мубодилаи иттилоотӣ мебошад, то ин ки таҷрибаҳои истифодаи устувори замин метавонанд якҷоя муҳокима карда шаванд, низоъҳои истифодаи замин метавонанд ҳал карда шаванд ва шояд ҳатто созишномаҳо байни истифодабарандагони гуногунии замин метавонанд ба анҷом расанд.

Иштирокчиён

Омӯзиш барои ҷамоатҳои маҳаллӣ дар соҳаи идоракунии ҷангал пешбинӣ шудааст. Аз модулҳои тренингӣ инчунин барои таъсиси платформаҳои коммуникатсионӣ байни иштирокчиёни гуногун, гурӯҳои зерин бояд даъват карда шаванд:

- Намояндањои аъзоени ҷамоатҳо
    - Истифодабарандагони мавзеъњои љангал ва чарогоњњо
    - Пешсафони мањалла
    - Кумитаи љавонон
    - Кумитаи занон
    - Дигар намояндањои љалбкардашуда
- Намояндањои хољагии љангал
- Љамъияти истифодабарандагони чарогоњњо
- Мутахассиси институти ботаника оид ба идоракунии чарогоњњо
- Чамъияти истифодабарандагони чарогоҳ (ЧИЧ) аз деҳаи наздик

Тавсияҳо

Тадқиқоте, ки баъди гузаронидани омузиш тавсияҳои зеринро ба даст овexamples:

а) ҷалб кардани ҷавовнон ба семинари ҷамъиятӣ
б) Даровардани бозию машқҳо ба семинари машваратӣ
в) фаъолона иштирок намудани занон дар омузишҳо

Ташкилот

Огоҳ намудани иштирокчиён дар давоми 3-5 руз

Издатель:

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

Ташкили танаф

Идоракунии интегратсионии љангал.

Модули омўзишии мазкур оид ба идоракунии интегратсионии љангал дар худ баќайдгирии таъсироти дигаргуншавии иќлимро њангоми банаќшагирии идоракунии хољагињои љангал ва чарогоњњоро дар бар мегирад. Дар мадди аввал дигаргуншавии иќлим таъсири љиддиро ба ќитъањои љангал мерасонад, ки он њатман дар шароити муњити зисти мањаллањо таљассум мегардад. Ба ѓайр аз он, бурриши дарахтони љангал идома дорад, ки дар натичаи он хавфи пайдо шудани офатњои табиї зиёд мешавад, аз он љумла: бодлесї ва шусташавии хок, обхезињо ва хушксолї. Дар дараљаи дуюм, аз сабаби норасогии замин љангалзорњо ва чарогоњњо байни њамдигар њамеша дар њолати раќобат љойгиранд. Инчунин бояд ќайд намуд, ки дар ќитъањои мазкур бо сабаби чаронидани зиёди беназоратонаи чорвои калону хурд нињолњои љавони љангалзорњо зери сарбории баланд љойгир мебошанд. Маќсади омўзиш (тренинг) - ин кам намудани таъсири манфии дигаргуншавии иќлим ва бартараф намудани њолатњои муноќиша байни истифодабарандагони љангал ва чарогоњњо бо роњи ташкил намудани гуфтушунид мебошад.

Услуби интегратсионии идоракунии љангалзорњо услубе мебошад, ки њангоми амалї намудани он мутахассис релеф, манзара ва дигар пастиву баландии минтаќаро ба назар мегирад.
Услуби мазкур аз 10 принсип иборат мебошад **(Манбаъ: CIFOR):**

1. Омўзиши доимї ва идоракунии мувофиќкардашуда
2. Шавќмандии оммавии оѓози кор: таќсими маќсадњо ва сарватњо
3. Баходихи бо ташабусси якчанд тарз
4. Имкониятњои васеи иљроиши кор:
   Истифодабарии чандкарата аз тарафи шавќмандон
5. Миќдори зиёди шавќмандон дар сатњи гуногун
6. Дигаркунии шаффофї ва дар асоси шартнома
7. Баёнкунии њуќуќ ва принсипњо: муњокима намудан, ќабул кардан
8. Назорати дўстонаи муштарак
9. Ќаишї: ќабул намудани хавфнокї ва нозукињо
10. Зиёд намудани имконияти тарафњои шавќманд

Омўзиш (тренинг)

Омўзиши мазкур (тренинг) дар рафти вохўрии кории сатњи мањаллї бо маќсади муњокима намудани таъсири манфии дигаргуншавии иќлим, љўстуљўи роњњои њаллї масъала барои истифодабарандагони љангалу чарогоњњо ва зиёд намудани таваљљўњ оиди муњиммияти идоракунии устувори љангалзорњо омода шудааст. Давомнокии тренинг 1,5 рўзи корї мебошад. Њангоми љалб намудани истифодабарандагони чарогоњњо ва љангалзор, инчунин муассисањои хољагии љангалу об ва љамъияти истифодабарандагони чарогоњњо (ЉИЧ) бањодињии ибтидоии дењаро мегузаронем.

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat

Баћодињии дења

Барои гузаронидани тренинг дар ибтидо дењаро баћодињї намудан тавсия менамоем. Ин амалиёт ба шумо барои ба танзим даровардани рафти тренинг бо назардошти хусусиятњои гуногуни љамъиятњо кўмак расонида, нофањмињои ба миён омадаро бартараф месозад.

Масъалањои зеринро дида баромадан тавсия медињем:

1. Чанд хољагї дар дењаи шумо мављуд аст?
2. Сохтори дењаи шумо чї гуна ташкил шудааст?
    a. Љойгиршавии љангал дар мавзеъ чї гуна аст? Њолати њозираи дарахтони љангал чї хел мебошад?
    b. Намуди мањсулоте, ки аз љангал љамъоварї карда мешавад номбар намоед.
    c. Услуби чорабинињои ИМЉ ба њолати љангал чї гуна таъсир расонд? (мусбї ё манфї)
    d. Пас аз ворид намудани идоракунии муштараки љангал (ИМЉ) дар њудуди мавзеъњои љангалї дигаргунї њаст?
3. Масоњат ва љойгиршавии чарогоњњо. Њолати чарогоњњо.
    a. Шумораи чорво
    b. Љойи чаронидани чорво вобаста аз мавсими сол (зимистон, бањор, тобистон, тирамоњ)
    c. Чарогоњгардон мављуд мебошад?

4. Намуди офатњои табиї ва зудбаргузории онњо
    a. Баћодињии муноќишањои мављудбуда оиди идоракунии захирањои табиї
    b. Муноќишањои байни истифодабарандагони чарогоњ ва љангал

Рўзнома

Ваќт	Чорабинї	Маводњои лозима
Рўзи 1		
9.00 -10-30	Шиносої бо семинар	- рўзнома дар флипчарт - фильм " Љангалњои мо - ояндаи мо мебошад " - кортњо
10:30 – 10:50	*Танаффус (кофе брейк)*	
10:50 – 12:30	Баћодињии захирањои табиї	Кор дар гурўњњо: - Флипчарт - Маркер
12:30 – 13:30	*Таоми нисфирўзї*	
13:30– 14:30	Шиносої бо дигаргуншавии иќлим	- Презентатсия -
14:30 – 14:50	*Кофе брейк бо сўњбатњо оид ба*	

	дигаргуншавии иқлим	
14:50 – 16:00	Тренинги идоракунии мувофиқкардашудаи ҷангал	- Маводҳо барои иштирокчиён
16:00 – 16:30	Ҷамъбасти рӯз	-
Рӯзи - 2		-
9:00 – 10.30	Идоракунии чарогоҳҳо (маълумот оид ба чарогоҳҳо, намуди онҳо, таркиб, растаниҳои хӯрданибоб ва ғайрихӯрданибоб, усулҳои муайян намудани маҳсулнокии чарогоҳҳо ва сифати хӯрока)	- Презентация ОПП - Флипчарт
10:30 – 11:00	*Танаффус (Кофе брейк)*	
11:00 – 12:30	Идоракунии ҷангал ва чарогоҳҳо (чарогоҳгардон, интихоб ва кишти растаниҳо, шумораи чорво бо ченаки шартӣ ва муқаррар намудани талабот ба хӯрока)	- Маводҳо барои иштирокчиён
12:30 – 13:00	Ҷамъбасти семинар / Q&A / Шакли баходиҳӣ	- Шакли баҳодиҳӣ
13:00 – 14:00	*Таоми нисфирӯзӣ*	

Рӯзи 1

1. Табрикот ва шиносоӣ бо иштирокчиён
   а. Шиносоӣ бо рӯзнома ва мақсади семинар
   б. Шиносоӣ бо иштирокчиён (ҳар як иштирокчӣ бояд, ки худро муаррифӣ намуда, мавқеи худро дар ҳаёти ҷамъиятии деҳа баён намояд)
   в. Мафҳуми «қоидаи тиллоӣ »
   г. Аз иштирокчиён хоҳиш намудан, ки онҳо умедвории худро аз семинар дар қоғаз навишта, онро дар тахта мустаҳкам намоянд.

Шиносоӣ бо идоракунии устувори ҷангал бояд, ки дар худ чунин маводро дошта бошад:

- 1 Филми мустанад " Ҷангалҳои мо -ояндаи мо мебошад "- навори начандон давомноке, ки таҷрибаи ИМҶ – ро дар ВМКБ таҷассум мегардонад.
- 2 Кӯтоҳ дар бораи натиҷаҳои таҷрибаи истифодабарандагони ҷангал дар ВМКБ
- 3 Кӯтоҳ дар бораи матни тренинг, мақсад ва бехбудиҳо.

Танаффус 20 дақ.

Баҳодиҳии захираҳои табиӣ

Иштирокчиён харитаи деҳаи худро тартиб дода, ҳамаи захираҳои табиие, ки дар гирду атрофи деҳа мавҷуд мебошанд (ҷангалзор, чарогоҳҳо, заминҳои кишоварзӣ, манбаъхои об, кӯҳ, пиряхҳо ва дигар) – ро тавсиф медиҳанд.
Амалиёти навбатӣ – муайян намудани ҳолати ҳозираи ин захираҳо. Дар ин захираҳо чӣ гуна дигаргуниҳо шудаанд? Ин захираҳо 20 сол пеш чӣ гуна буданд?
Оғози кор: Барои муайян намудани душвориҳои захираҳои табиии гирду атрофи деҳа

модератор иштирокчиёнро ба 2-3 гурўњи хурд људо менамояд. Харитаи тартибдодаро модератор ба љойи ба њама намоён љойгир намуда, бояд ба иштирокчиён имконият дињад, ки онњо душворињои мављудбудаи захирањои мазкурро дар он ќайд намоянд.

- Тавсифи њамаи душворињо.
- Сабаби ин душворињо чист?
- Рoњи бартараф намудани ин душворињо чї гунаанд?
- Њангоми њалли душворињо масъулиятнокиро ки ба зиммаи худ мегирад?

Маводи корї 1 (харитаи дењa, љадвали тањлили захирањои табиї, муайянкунандаи душворињои мављудбудаи иќлимии ќитъа аз рўи дарахт).

Таоми нисфирўзї

Шиносої бо дигаргуншавии иќлим

Кор дар гурўњњо, муайян намудани маълумоти иштирокчиён оид ба дигаргуншавии иќлим (30 даќ.)

Презентация оид ба дигаргуншавии иќлим, фарќият байни иќлим ва боду њаво (30 даќ.). Маълумот оид ба фарќияти иќлим аз боду њаво, таъсироти дигаргуншавии иќлим ва ањамиятнокии љангалзорњои солими костанаёфта (истифода бурдани презентацияи Camp Tabiat)

Танаффус (Кофе брейк 20 даќ.)

Идоракунии мувофиќкардашудаи љангалзор (тренингњое, ки барои дењa истифода мешаванд) -1,5 соат

Вобаста аз таъсироти дигаргуншавии иќлим ва талаботи љомеаи дењa оид ба маълумотнокї модулњои омўзишии зеринро истифода бурдан мумкин аст:

- Бодлесї ва шусташавии хок
- Обхезї
- Хушксолї

1. Бодлесї ва шусташавии хок (эрозия)

Бодлесї ва шусташавии хок њамчун нобуд гардидани ќабатњои бологии он бо ташабусси офатњои табиї: об, шамол, пирях ва дигар офатњо мебошад.

Рафти эрозия – ин рабурдани (кўчонидан) заррањои хок аз љой ба љойи дигар мебошад. Эрозия – яке аз омилњои асосии манзараташкилкунанда мебошад, кўњу адирњоро вайрон намуда, њамворињоро бо хок пур менамояд, љазираю заминњои назди сохилро ташаккул медињад.

Эрозия – раванди табиї буда, дар аксарияти љойњо бо ташабусси фаъолияти одамизод вусъат меёбад ва зиёд мешавад (масалан, чаронидани барзиёди чорво ва буриши љангалњо, ки дар натиља ин амалиётњо биогесенози ќитъа вайрон шуда, эрозияи хок ба вуљуд меояд).

Бодлесї ва шусташавии хок боиси кам гардидани моддањои органикї ва минералии таркиби хок шуда, ба вайроншавии сохтори он меоварад.

<u>Амалиёт оид ба муайян намудани сабабњо ва њалли масъалањо: ,</u>

1. Нишон додани суратњои бодлесї ва шусташавии хок дар дењa;
2. Муайян намудани сабабњои бодлесї ва шусташавии хок ва номнавис намудани онњо;
3. Сабабњо вобаста аз таъсиорти онњо ба хок;
4. Муайян намудани бењтарин њалли масъалањо Определение потенциальных решений.

(истифода бурдани феҳрасти LUP ва китобчаи биотехникии CESVI)*;
5. Як чанд ҳалли масъала;
6. Интихоби роҳи ҳалли масъала, ки амалӣ гардонида мешавад;
7. Таҳияи нақша корӣ (кадом корҳо иҷро мешаванд, ки иҷро менамояд, кай иҷро мешавад, ва манбаъҳои маблағгирӣ)

* ҳалли эҳтимолии масъалаҳо:

CESVI: боғи ҳамешасабз, зиёд намудани буттазорҳои анбӯҳ сарҳадҷудокунӣ бо фашинаҳо, таҷҳизонидани заҳбур бо фашинаҳо, чапаракҳои бофташуда, габионҳо, поя барои корҳои соҳилӣ, сарбанд.

GIZ: ҷамъ шудани нитроген, сафедорҳо барои ҷангалзор;

2. Обхезӣ

"Обхезӣ" – ҳолати ғайриоддии дарё мебошад, ки дар он бо сабаби боронҳои дарозмуддат сатҳи об якчанд маротиба зиёд шуда, заминҳои назди соҳил зери об мемонанд. Обхезӣ офати муқаррарии табиӣ мебошад, ки одамизод дар мурури чандин асрҳо ба пайдоиши он мутобиқ шуда истодааст. Обхезиҳо метавонанд, ки оҳиста-оҳиста ва ё ногаҳон ба амал оянд. Намуди обхезиҳо:

а) обхезиҳои пайдарпайи пешбиншаванда;
б) обхезиҳое, ки ногаҳон амалӣ мешаванд.

Чорабинӣ барои муайян намудани сабаб ва ҳалли масъала:

1. Тартиб додани ҷадвали обхезиҳои пайдарпайи пешбиншаванда;
2. Муайян намудани чорабиниҳои мувофиқ барои зиёд намудани устуворӣ;
3. Як қатор чорабиниҳо вобаста аз натиҷагирӣ ва амалигардонии он;
4. Қабули ҳалли масъала оид ба гузаронидани чорабиниҳои мувофиққунӣ;
5. Тартиб додани нақшаи корӣ (кадом корҳо иҷро мешаванд, ки иҷро менамояд, кай иҷро мешавад, ва манбаъҳои маблағгирӣ)

День 2: **Управление пастбищами.**

Ҷорӣ намудани идоракунии чарогоҳҳо

Пурсиши кӯтоҳ (мухокима). Дар деҳа кадом намуди душвориҳо ҳангоми идоракунии чарогоҳҳо дида мешаванд?

Ҳамаи душвориҳо /номбар намудани душвориҳо

- чарогоҳҳои табиии ноҳияи Панҷикент, *(бо мақсади хуб зимистон гузаронии чорво гирифтани маълумот оид ба шароити муҳити маҳаллаи худ, то ки дар оянда дар фасли зимистон барои тайёр намудани хӯрока душвориҳо пайдо нашаванд);*
-намуди чарогоҳҳо ва таркиби растаниҳо, *(муайян кардани намуди растаниҳое, ки дар ин чарогоҳ мерӯянд ва ин мавзеъ ба кадом намуди чарогоҳҳо шомил аст)*
-растаниҳои хӯрданибоб ва ғайрихӯрданибоби ноҳияи Панҷикент;
(муайян намудани растаниҳои хӯрданибоб, заҳрнок ва зараррасони чарогоҳҳои ноҳияи Панҷикент);
- усули муайян намудани маҳсулнокии чарогоҳҳо ва сифати сабза;

(бо усули оддитарин муайян намудани маҳсулнокии чарогоҳҳо ва сифати сабза).

Усули идоракунии чарогоҳҳо

- чарогоҳгардон,
- истифодабарии муштараки чарогоҳҳо ва ҷойи алафдарав;
- истифодабарии гирду атрофи заминҳои шолӣ ҳамчун ҷойи алафдарав;

Танаффус

Идоракунии ҷангал ва чарогоҳҳо

Дар ин қисми семинар ба иштирокчиён муҳокима намудани душвориҳо ва таҳияи ҳалли масъалаҳо пешниҳод карда мешавад, то ки дар оянда бо муноқишаҳои байни истифодабаранданони ҷангал ва чарогоҳҳо барнахӯранд.

Саволҳо барои муҳокима:

1. Агар замини чарогоҳ нокофӣ бошад:
   а. Дар деҳа шумораи чорво зиёд аст?
   б. То чӣ дараҷа заминҳои чарогоҳ самаранок истифода мешаванд?
   в. Оё дар гирду атрофи деҳа қитъаҳои ҷангалӣ мавҷуданд, ки дар онҳо чорворо чаронидан мумкин бошад?

I. Дар кадом масим қитъаи ҷангалро метавонед барои чаронидани чорво истифода баред?
II. Чарогоҳҳоро чӣ гуна идора кардан мумкин аст ва ки мониторинг мегузаронад?
III. Ҷорӣ намудани тартиби маблағгирӣ фоидаовар шуда метавонад?
д. Растаниҳои хӯрданибобро дар қитъаҳои ҷангал парвариш карда мешавад?

Дар натиҷа, барои кам намудан ва ё барнахӯрдан бо муноқишаҳои эҳтимолӣ ҷамъият масъалагузорӣ менамояд. Ба ғайр аз он, шахсони масъуле, ки барои иҷрои мониторинг ва дигар вазифаҳо мутассадӣ мебошанд, таъин карда мешаванд.

Истифодабарандагони ҷангал чарондани чорворо дар ҳудуди ҷангалзор иҷозат медиҳанд ва агар ҳа, он гоҳ дар кадом фасл?
Шахсоне , ки назорат ва батанзимдарориро иҷро менамоянд ки таъин менамояд? Ҷорӣ намудани тартиби маблағгирӣ (ҳа / не – шумора)

Муайян намудани шахсони масъул.

Таоми нисфирӯзӣ

Такрорнамоӣ ҳамчун муайянкунандаи монеа ва сабабҳо.

1. Такрор намудани душвориҳои муайянкардашудаи идоракунии захираҳои табиӣ.
2. Такрорнамоӣ ҳамчун муайянкунандаи сабабҳои душвориҳо.

Муайян намудани чорабиниҳои мувофиқшуда барои деҳа.

1. Муҳокима барои қабули амалиёт;
2. Рӯйхати вазифаҳо ва ӯҳдадориҳо (Одамҳо ва муассисаҳо);
3. Тартиб додани созишномаю шартнома ва имзо мондани онҳо .

Хулосаи семинар

Ҷамъбасти намудани натиҷаҳои семинар ва муҳокимаҳо. Ба расмият даровардани номаи семинар (меморандум), ки дар худ роҳи ҳалли масъалаҳоро дар бар мегирад ва иштирокчиён иҷрои онҳоро ба зиммаи худ гирифтаанд. Барои ҳалли ҳар як масъала, амалиёт ва мониторинг бояд, ки як шахси масъул таъин шавад.

Номаи семинар бояд, ки барои аъзоёни ҳамаи деҳа дастрас буда, дар ҷойи ба ҳама дастрас

нигоњ дошта шава (масалан, мактаб, хонаи љамъиятї)

Рўзи 1

Оѓози семинар

Шиносої бо идоракунии устувори љангал бояд, ки дар худ чунин маводро дошта бошад:

- 1 Филми мустанад " Љангалњои мо - ояндаи мо мебошад "- навори начандон давомноке, ки таљрибаи ИМЉ – ро дар ВМКБ таљассум мегардонад.
- 2 Кўтоњ дар бораи натиљањои таљрибаи истифодабарандагони љангал дар ВМКБ
- 3 Кўтоњ дар бораи матни тренинг, маќсад ва бењбудињо.

Бањодињии захирањои табиї

Иштирокчиён харитаи дењаи худро тартиб дода, њамаи захирањои табиие, ки дар гирду атрофи дења мављуд мебошанд (љангалзор, чарогоњњо, заминњои кишоварзї, манбаъхои об, кўњ, пиряхњо ва дигар) – ро тавсиф медињанд.
Амалиёти навбатї – муайян намудани њолати њозираи ин захирањо. Дар ин захирањо чї гуна дигаргунињо шудаанд? Ин захирањо 20 сол пеш чї гуна буданд?
Оѓози кор: Барои муайян намудани душворињои захирањои табиии гирду атрофи дења модератор иштирокчиёнро ба 2-3 гурўњи хурд људо менамояд. Харитаи тартибдодаро модератор ба љойи ба њама намоён љойгир намуда, бояд ба иштирокчиён имконият дињад, ки онњо душворињои мављудбудаи захирањои мазкурро дар он ќайд намоянд.

- Тавсифи њамаи душворињо.
- Сабаби ин душворињо чист?
- Роњи бартараф намудани ин душворињо чї гунаанд?
- Њангоми њалли душворињо масъулиятнокиро ки ба зиммаи худ мегирад?

Истифода бурдани маводи кории 1

Идоракунии мувофиќкардашудаи љангалзор.

Маълумот оид ба фарќияти иќлим аз боду њаво, таъсироти дигаргуншавии иќлим ва ањамиятнокии љангалзорњои солими костанаёфта (истифода бурдани презентацияи Camp Tabiat). Вобаста аз таъсироти дигаргуншавии иќлим ва талаботи љомеаи дења оид ба маълумотнокї
модулњои омўзишии зеринро истифода бурдан мумкин аст:

1. Бодлесї ва шусташавии хок (эрозия)

Бодлесї ва шусташавии хок њамчун нобуд гардидани ќабатњои бологии он бо ташабусси офатњои табиї: об, шамол, пирях ва дигар офатњо мебошад.

Рафти эрозия – ин рабурдани (кўчонидан) зарраҳои хок аз ҷой ба ҷойи дигар мебошад. Эрозия – яке аз омилҳои асосии манзараташкилкунанда мебошад, кўҳу адирҳоро вайрон намуда, ҳамвориҳоро бо хок пур менамояд, ҷазираю заминҳои назди соҳилро ташаккул медиҳад.

Эрозия – раванди табиї буда, дар аксарияти ҷойҳо бо ташабусси фаъолияти одамизод вусъат меёбад ва зиёд мешавад (масалан, чаронидани барзиёди чорво ва буриши ҷангалҳо, ки дар натиҷа ин амалиётҳо биогесенози қитъа вайрон шуда, эрозияи хок ба вуҷуд меояд).

Бодлесї ва шусташавии хок боиси кам гардидани моддаҳои органикї ва минералии таркиби хок шуда, ба вайроншавии сохтори он меоварад.

<u>Амалиёт оид ба муайян намудани сабабҳо ва ҳалли масъалаҳо: ,</u>

1. Нишон додани суратҳои бодлесї ва шусташавии хок дар деҳа;
2. Муайян намудани сабабҳои бодлесї ва шусташавии хок ва номнавис намудани онҳо;
3. Сабабҳо вобаста аз таъсиорти онҳо ба хок;
4. Муайян намудани беҳтарин ҳалли масъалаҳо Определение потенциальных решений. (истифода бурдани феҳрасти LUP ва китобчаи биотехникии CESVI)*;
5. Як чанд ҳалли масъала;
6. Интихоби роҳи ҳалли масъала, ки амалї гардонида мешавад;
7. Таҳияи нақша корї (кадом корҳо иҷро мешаванд, ки иҷро менамояд, кай иҷро мешавад, ва манбаъҳои маблағгирї)

* ҳалли эҳтимолии масъалаҳо:

CESVI: боғи ҳамешасабз, зиёд намудани буттазорҳои анбўҳ сарҳадҷудокунї бо фашинаҳо, таҷҳизонидани заҳбур бо фашинаҳо, чапаракҳои бофташуда, габионҳо, поя барои корҳои соҳилї, сарбанд.

GIZ: ҷамъ шудани нитроген, сафедорҳо барои ҷангалзор;

2. Обхезї

"Обхезї" – ҳолати ғайриоддии дарё мебошад, ки дар он бо сабаби боронҳои дарозмуддат сатҳи об якчанд маротиба зиёд шуда, заминҳои назди соҳил зери об мемонанд. Обхезї офати муқаррарии табиї мебошад, ки одамизод дар мурури чандин асрҳо ба пайдоиши он мутобиқ шуда истодааст. Обхезиҳо метавонанд, ки оҳиста-оҳиста ва ё ногаҳон ба амал оянд. Намуди обхезиҳо:

а) обхезиҳои пайдарпайи пешбиншаванда;
б) обхезиҳое, ки ногаҳон амалї мешаванд.

<u>Чорабинї барои муайян намудани сабаб ва ҳалли масъала:</u>

1. Тартиб додани ҷадвали обхезиҳои пайдарпайи пешбиншаванда;
2. Муайян намудани чорабиниҳои мувофиқ барои зиёд намудани устуворї;
3. Як қатор чорабиниҳо вобаста аз натиҷагирї ва амалигардонии он;
4. Қабули ҳалли масъала оид ба гузаронидани чорабиниҳои мувофиқкунї;
5. Тартиб додани нақшаи корї (кадом корҳо иҷро мешаванд, ки иҷро менамояд, кай иҷро мешавад, ва манбаъҳои маблағгирї)

3.Хушксолї

Хушксолї – муваќќатан кам шудани сатњи (миќдори) об ё намнокї, аз меъёр хеле кам шудани миќдори боришот дар марњилаи муайяни мавсими сол.

Сабабњои эњтимолии хушксолї:

а. Дигаргуншавї дар раванди иќлим

б. Коњиши кўтоњи мавсимии миќдори боришот

в. Дигаргуншавии давомноки иќлим

г. Биёбоншавие, ки бо сабаби нест гардидани ќабати растанињо пайдо мешавад

д. Эрозияи замин, ки дар якљоягии хушксолї, чаронидани барзиёди чорво ва идоракунии нодурусти захирањои замин ба амал меояд.

е. Бурриши дарахтони љангал

ё. Истифодабарии заминњои партов

ж. Њодисањои ногувори иќлимї

Амалиёт барои муайян намудани сабаб ва њалли масъалањо:

1. Тартиб додани љадвали њамаи хушксолињои сипаригашта
2. Намуди хушксолї вобаста аз таъсироташ
3. Муайян намудани чорабинињои асосї оид ба мувофиќкунии устуворї
4. Чорабинињои мувофиќкунии ќитъањо вобаста аз натиљагирї ва амалигардонии он
5. Ќабули амалиёт оид ба мувофиќкунї
6. Тартиб додани наќшаи корї (кадом корњо иљро мешаванд, ки иљро менамояд, кай иљро мешавад, ва манбаъњои маблаѓгирї)

Рўзи 2

Муайян намудани душворињо

Пурсиши кўтоњ (мозговой штурм) оиди муайян намудани душворињои дења дар идоракунии чарогоњњо.

Њамаи душворињо /номбар намудани душворињо

Усули идоракунии чарогоњњо

Љорї намудани баъзе услубњои идоракунии чарогоњњо

Идоракунии љангал ва чарогоњњо

Дар ин ќисми семинар ба иштирокчиён муњокима намудани душворињо ва тањияи њалли масъалањо пешнињод карда мешавад, то ки дар оянда бо мунокишањои байни истифодабаранданони љангал ва чарогоњњо барнахўранд.

Саволњо барои муњокима:

1. Агар замини чарогоњ нокофї бошад:

а. Дар деҳа шумораи чорво зиёд аст?

б. То чӣ дараҷа заминҳои чарогоҳ самаранок истифода мешаванд?

в. Оё дар гирду атрофи деҳа қитъаҳои ҷангалӣ мавҷуданд, ки дар онҳо чорворо чаронидан мумкин бошад?

I. Дар кадом масим қитъаи ҷангалро метавонед барои чаронидани чорво истифода баред?

II. Чарогоҳҳоро чӣ гуна идора кардан мумкин аст ва ки мониторинг мегузаронад?

III. Ҷорӣ намудани тартиби маблағгирӣ фоидаовар шуда метавонад?

д. Растаниҳои хӯрданибобро дар қитъаҳои ҷангал парвариш карда мешавад?

Дар натиҷа, барои кам намудан ва ё барнахӯрдан бо мунокишаҳои эҳтимолӣ ҷамъият масъалагузорӣ менамояд. Ба ғайр аз он, шахсони масъуле, ки барои иҷрои мониторинг ва дигар вазифаҳо мутассадӣ мебошанд, таъин карда мешаванд.

Шахсоне , ки назорат ва батанзимдарориро иҷро менамоянд ки таъин менамояд? Ҷорӣ намудани тартиби маблағгирӣ (ҳа / не – шумора)

Муайян намудани шахсони масъул.

Хулосаи семинар

Ҷамъбасти намудани натиҷаҳои семинар ва муҳокимаҳо. Ба расмият даровардани номаи семинар (меморандум), ки дар худ роҳи ҳалли масъалаҳоро дар бар мегирад ва иштирокчиён иҷрои онҳоро ба зиммаи худ гирифтаанд. Барои ҳалли ҳар як масъала, амалиёт ва мониторинг бояд, ки як шахси масъул таъин шавад.

Номаи семинар бояд, ки барои аъзоёни ҳамаи деҳа дастрас буда, дар ҷойи ба ҳама дастрас нигоҳ дошта шава (масалан, мактаб, хонаи ҷамъиятӣ)

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:
CAMP tabiat

Маводи кории 1: Муайян намудани захираҳои табиӣ

Баҳодиҳии захираҳои табиӣ	
Намуди захираҳо	
Ҳолати захираҳо	
Сабаби косташавӣ ва истифодабарии захираҳо	
Ҳалли масъала	
Шахси масъул	
Донишкадаҳои ҷалбкардашуда	

Издатель:

В сотрудничестве с:

Бодлесї ва шусташавии хок				
Ќитъањои вайроншудаи дења				
Сабабњои асосї				
Њалли масъала*	Самаранокї	Амалигардонї	Маводњои лозима	Харољот
Роњи њалли масъала - A				
Роњи њалли масъала - B				
Роњи њалли масъала - C				
Амалиёти муфофиќкунї	Истифодабарии наќшаи амалиёт оид ба муайянкунии мувофиќкунї			

* њалли эњтимолии масъалањо:

CESVI: боѓи њамешасабз, зиёд намудани буттазорњои анбўњ сарњадљудокунї бо фашинањо, таљњизонидани зањбур бо фашинањо, чапаракњои бофташуда, габионњо, поя барои корњои соњилї, сарбанд.

БИЗ: љамъ шудани нитроген, сафедорњо барои љангалзор;

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat

Обхезї				
Ќитъањои вайроншудаи дења				
Риволњи пайињам	*Ќуваи обхезї ё миќдори он зиёд шуд?*			
Сабабњои асосї				
Њалли масъала*	Самаранокї	Амалигардонї	Маводњои лозима	Харољот
Роњи њалли масъала - A				
Роњи њалли масъала - B				
Роњи њалли масъала - C				
Амалиёти муфофиќкунї	Истифодабарии наќшаи амалиёт оид ба муайянкунии мувофиќкунї			

Издатель:

В сотрудничестве с:

Хушксолӣ				
Ќитъањои вайроншудаи дења				
Риволљи пайињам	*Ќуваи хушксолӣ ё миќдори он зиёд шуд? Тартиб додани љадвал*			
Сабабњои асосӣ				
Њалли масъала*	Самаранокӣ	Амалигардонӣ	Маводњои лозима	Харољот
Роњи њалли масъала - A				
Роњи њалли масъала - B				
Роњи њалли масъала - C				
Амалиёти муфофиќкунӣ	Истифодабарии наќшаи амалиёт оид ба муайянкунии мувофиќкунӣ			

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat
Филиали Фонди Ҷамъиятии CAMP Алатоо дар Тоҷикистон
Филиал общественного фонда CAMP Алатоо в Таджикистане

Наќшаи амалиёт					
Маќсади умумї: (масалан, љангалбарќароркунии соњили дарёњо)					
Амалиёт	Масъул	Мўњлат	Мавод	Душвории эњтимолї	Натиља
Кадом кор иљро мешавад?	*Ки ин корро иљро менамояд?*	*Кай кор иљро мешавад?*	*Чї лозим аст барои анљом расонидани ин амалиёт (одам, мавод, ва ѓайра)?*	*Барои анљоми ин амалиёт чї монеа шуда метавонад? Ин монеаро чї гуна бартараф кардан мумкин аст?*	*Натиљаи ин вазифа чї гуна аст?*

Имзои иштирокчиёни семинар:

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat

Ному насаб	Имзо

Маслиҳатҳо:

Даҳ маслиҳат барои фасилитаторони семинар оид ба омода шудан ба машварати корӣ (тибќи CEDEMA).

1. Интихоби сана ва ваќти гузаронидани семинар бояд, ки дар асоси мувофиќакунӣ бо аъзоёни ҷамъият гузошта шавад, то ки кафолати иштироки намояндагони ваколатдор (шахсони маъсулиятноки савияи кориашон баланд) таъмин карда шавад. Ќисман таваҷҷӯҳи худро ба ќисматҳои иҷтимоӣ равона кардан лозим аст (ҷинс, синну сол, камбизоатӣ ва ғайра).
   Чунин ҳолат метавонад барои интихоби ваќти гузаронидани семинар, ки барои ҳамаи иштирокчиён мувофиќ аст, монеа шавад. Аз ин лиҳоз гузаронидани семинарро дар бегоҳирӯзии рӯзи истироҳатӣ ба наќша гирифтан лозим меояд. Давомнокии семинарро метавонед бо роҳи вусъат додани ҷараёни рафти семинар кӯтоҳ созед ва ё баръакс кашол диҳед.
2. Ҷойи интихобшудаи гузаронидани семинар бояд чунин бошад, ки ҳамаи иштирокчиён дар он ҷо худро бо ҳузуру ҳаловат ҳис намоянд. Масалан, баъзе шахсон худро дар ҳудуди мактаб нороҳат ҳис менамоянд; ҷойи интихобшуда вобаста ба муассисаи муайяне ё шахсони бомуттабари дохили ҷамъият метавонад водор созад, ки дигар иштирокчиён аз иштирок дар семинар худдорӣ намоянд.
3. Шахсоне, ки ба гурӯҳҳои ҷамъиятӣ ҷалб шудаанд, асосан ихтиёран бо хоҳиши худ фаъолият менамоянд. Баъзе муассисаҳои ҷамъиятӣ дорои сатҳе шудаанд, ки имконияти ба худ кормандро кироя намуданро пайдо кардаанд. Чунин ҳолат маъно дорад, ки агар шахсони мазкур ду рӯзи худро барои гузаронидани семинар бахшанд, он гоҳ онҳо аз ду рӯзи фаъолияти худ барои рӯзғори оила аќиб мемонанд ва бояд ќайд намуд, ки ин барои шахсоне, ки камбизоатанд вазбин шуда метавонад. Ташкилкунандагони семинар нисбати ин масъала бояд чора андешанд, ки иштирокчиёнро бо стипендия таъмин созанд (аммо аз ин чорабинӣ набояд, ки муфтхӯрон сӯиистифода намоянд), назорат намоед, ки ягон иштирокчӣ аз сметаи хараҷот берун набарояд: хараҷотҳои наќлиётӣ, хӯрока ва ғайра.
4. Аз нуќтаи назари модули мазкур ва корҳои иҷрошудаи ҷамъият оид ба омодагӣ ба офатҳои табиӣ бисёр муҳим аст, ки алоќаҳо дар рафти кор барпо шаванд. Координатори семинар бояд, ки фасилитаторро бо ҳамаи маводҳои лозима ва имконияти нигоҳ доштани робитаро бо кординаторони равандҳои сипаригашта таъмин намояд.
5. Таѓйир ёфтани услуб ва мӯҳлати сафарбар намудани ҷамъият аз ҷомеа вобаст аст. Ба аъзоёни ҷамъият кам ҷудо кардани таваҷҷӯҳи худ- ин ноҳурматӣ мебошад. Аз ин лиҳоз онҳоро 1-7 пеш аз оѓози семинар як бор хотиррасон намудан лозим аст. Аз ҳама усули самараноки ҷалб намудани ҷамъият – ин равона намудани таклифнома ба шахсони таклифшаванда мебошад (тариќи телефон, почтаи електронӣ ва мактуб) ва агар зарур шавад, хотиррасонии иловагӣ. Дар ҷое, ки иштироки омма маҳдуд аст,

усули самаранок ин часпондани вараќањо дар љойњои љамъиятї мебошад; эълонњо дар рўзномањо, реклама бо тарќи садо; баромади координаторњо тариќи симо бо маќсади тавсифи семинар; робита тариќи корхонањои љамъиятї, эълонњо назди масчиду ибодатхонањо.

6. Омодагї ба њолатњои «Тасодуфї» (масалан, иштирокчиён дер аз мўњлат мурљиат менамоянд); иштирокчиёне, ки ба талаботњои семинар љавобгўй нестанд (масалан шахсоне, ки сатњи донишашон паст аст, дар семинарњои сипаригашта оид ба омодагї ба њолатњои фавќулода иштирок накардаанд); муноќишањои байни шахсї ва байни муассисањо; ќатъ гардидани барќ, сари ваќт таъмин накардани хўрокаи семинар ва ѓайра.
7. Фарќияти љинсї ва синну сол метавонад дар љамъиятњо гуногун бошад. Ташкилкунандагони семинар бояд њаракат намоянд, ки таносуби зану мард, пиру љавон ва шавќмандии љамъиятї хуб буда, барои љомеа фоидаовар бошад.
   Аз ин лињоз барандаи семинар бояд њаматарафа омода бошад,то ки ба шахсоне ки нуќтаи назарашон гуногун ва муќобил аст таъсир расонида тавонад ва онњо назари тарафи муќобилро њурмат намуда, оромона гўш намоянд.
   Дар минтакањои бањри Кариб дар љамъиятњо бештар занон дида мешаванд ва љаонон бошанд кам њастанд.
8. Љойеро интихоб намоед, ки девораш калон бошад, то ки дар он имконияти љой намудани флипчарт, ќоѓаз ва дигар маводњо озод бошад ва гурўњи начандон калон низ љой гирад/ кор дар гурўњњо.
9. Љойи баромад бояд чунон интихоб шавад, ки њар як иштирокчї баромадмекардагиро ва маводњои кориро озодона бинад (љойгиркунии иштирокчиён бо шакли – U ва ё зина ба зинаи арчашакл).
10. Дар рафти семинар шахсоне пайдо мешаванд, ки чашмонашонро тез-тез мепўшанд. Ин њолат барои иштирокчиён ѓайримуќаррарї нест ва маъно надорад, ки семинарро пеш аз мўњлат ба анљом расонидан лозим аст, то ки онњо тавонанд аз паси зиндагиву рўзѓори оилањои худ шаванд (тайёр намудани хўрок, рўбучини хона, кўдаконро ба мактабравї омода намудан, об додани боѓ ва ѓайра), чунки мондашудан аломати набудани шавќмандї ба семинар намебошад.

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat

Шакли баҳодиҳии семинар

1. Оё шумо мешуморед, ки семинари мазкур оид ба чӣ гуна дигаргуншавии иќлим метавонад ба љамъият таъсир расонад ва идоракунии љангал бо идоракунии чарогоҳњо чӣ гуна байни ҳамдигар вобастагӣ доранд фоидаовар буд?
□ Ҳа □ Не

2. Кадом маълумоти муҳимро шумо аз ин семинар пайдо намудед?

3. Дар рафти семинар ба шумо аз ҳама зиёд чӣ писанд омад?

4. Дар рафти семинар ба шумо аз ҳама зиёд чӣ маъќул нашуд?

5. Оё мо тавонистем, ки умеди шуморо сазовор намоем? (Агар не, хоҳишманд ҳастем, ки сабабашро ќайд намоед)

6. Хоҳишманд ҳастем, ки кадом мавзўи семинар фоидаовар аст, ќайд намоед.

Аз ҳама кам фоидаовар:

Аз ҳама зиёд фоидаовар:

7. Оё ваќте, ки барои гузаронидани семинар људо карда шуда буд, кофӣ аст?

8. Чӣ гуна семинарии мазкурро беҳтар кардан мумкин аст?

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Издатель:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

В сотрудничестве с:

CAMP tabiat

9. Шумо ќисматњои тренингро чї гуна бањогузорї менамоед? Хоњишманд њастем , ки дар катаки ќисматњо фаќат як ишора гузоред.

	Хеле хуб	Хуб	Ќаноатбахш	Бад
Равшании маќсади семинар				
Мундариља				
Мавод (фењрасти истифодабарии замин)				
Фасалитатор				
Ба талаботњои шумо мувофиќ Аст				

Мулоњизањои танќидии иловагї тибќи бандњои дар боло зикршуда:

10. Кадом аќидањои семинарро шумо дар љамъияти худ истифода мебаред?

11. Чї метавонад ба шумо монеа шавад, ки аќидањои муњокимашудаи семинарро истифода баред?

12. Ба шумо ва ё њамдењагони шумо омўзиши иловагї лозим аст?

13. Ба тренинг шумо чї гуна тавсияњои худро доданиед?

14. Фикри худро баён кунед :